

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України [Електронний ресурс] //Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [Електронний ресурс] //Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2017. – №2229-VIII. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>
3. Протидія домашньому насильству: практика застосування нового законодавства та існуючі виклики: матеріали Круглого столу Асоціації правників України, 13 листопада 2018 р. // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uba.ua/ukr/news/6056/>
4. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 05.04.2001 № 2341-П //Верховна Рада України. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

Ю.М. Жмур
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін
НПУ імені М.П. Драгоманова
Є. О. Ткаченко
студентка 2 курсу
факультету політології та права
НПУ імені М.П. Драгоманова
(м. Київ)

ПОСИЛЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПЛАТНИКІВ АЛІМЕНТІВ

В сучасній Україні гостро постало питання про ухилення батьків від сплати аліментів на утримання дітей. І хоча в Основному законі нашої держави – Конституції України у частині 2 статті 51 закріплений конституційний обов'язок батьків утримувати дітей до їх повноліття, а в Сімейному кодексі України у статтях 198 і 199 передбачено обов'язок батьків утримувати повнолітніх дочку, сина, зокрема, якщо вони продовжують навчання, але, на жаль, кількість боржників аліментів з кожним роком невпинно зростає. Зокрема, за даними аналітичного порталу “Слово і діло” у 2018 році вона сягнула позначки у понад 171 тисячу осіб. Тож наразі надзвичайно актуальним є розроблення ефективних заходів боротьби з неплатниками аліментів. Тому сьогодні ми розглянемо заходи посилення юридичної відповідальності боржників аліментів.

У 2018 році Верховна рада України ухвалила низку змін до законів щодо посилення відповідальності неплатників аліментів. Згідно з ними, виконавець уповноважений застосовувати до батьків-боржників ширший перелік заходів. Зокрема, це тимчасові обмеження певних прав, таких як керування транспортним засобом, виїзду за кордон, права полювання та володіння зброєю, недопуск на державну службу та звільнення з неї осіб, які мають заборгованість по аліментах.

Якщо ці стимули не подіють, а боржник, окрім того, не працює, щоб виплатити аліменти за період, що становить понад півроку, то він буде зобов'язаний відпрацювати до 240 годин суспільно корисних робіт, винагороду за які отримуватиме дитина.

Йдеться про Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення економічних передумов для посилення захисту права дитини на належне утримання”, який набрав чинності 28 серпня 2018 року. Згідно з даним Законом

частина 1 статті 183-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає, що:

Несплата аліментів на утримання дитини, одного з подружжя, батьків або інших членів сім'ї, що призвела до виникнення заборгованості, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання, - тягне за собою виконання суспільно корисних робіт на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин [1].

Але що робити, якщо боржник так і не сплатив аліменти після притягнення його до суспільно корисних робіт? У цьому випадку законодавець передбачив захід впливу на недобросовісних батьків. Якщо боржника притягнули до суспільно корисних робіт, але протягом двох місяців після цього він так не і сплатив аліменти, йому ще раз призначають аналогічне покарання, але вже тривалістю до 360 годин.

Та, на жаль, існують випадки, коли й такого впливу недостатньо, аби змусити недобросовісних батьків утримувати своїх нащадків. Адже декого не надто обходить, наприклад, заборона покидати країну, тоді як примусову роботу можна просто ігнорувати, заплативши штраф у значно меншому розмірі, ніж сума заборгованих аліментів.

Натомість в разі ухилення від подібного адміністративного стягнення особі загрожує адміністративний арешт строком до 10 діб. Під ухиленням слід розуміти неприбуття порушником до місця виконання робіт протягом двох днів, відмова виконувати призначену роботу більше двох разів протягом місяця, а також поява на робочому місці в стані алкогольного, наркотичного чи токсичного сп'яніння [5].

Таким чином, ми маємо на увазі адміністративну відповідальність за ухилення від виконання суспільно корисних робіт, а в разі злісного ухилення від відбування даного покарання за несплату аліментів боржник нести кримінальну відповідальність за статтею 389 Кримінального кодексу України, яка передбачає, що:

Ухилення засудженого від сплати штрафу або від відбування покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю, - карається виправними роботами на строк до двох років або обмеженням волі на той самий строк [2]. Крім статті 398 Кримінального кодексу України, кримінальну відповідальність за несплату аліментів визначає й стаття 164 КК України, яка передбачає покарання за злісне ухилення від несплати аліментів. Згідно з санкцією цієї статті, максимальний вид покарання становить обмеження волі на строк до двох років, а за повторне вчинення даного злочину найсуворішим покаранням є обмеження волі на строк від двох до трьох років.

Свого часу криміналізація відповідальності для аліментників викликала певні дискусії з приводу співмірності наслідків правопорушення мірі покарання. Однак слід зауважити, що йдеться не лише про тривале порушення боржником права дитини на матеріальне утримання, але й про систематичне, цілеспрямоване нехтування приписами суду та інших органів державної влади. Норма про позбавлення волі застосовується лише як крайній захід, коли всі інші засоби впливу повністю вичерпано [5].

Необхідність застосування покарання за несплату аліментів, передбачене Кримінальним кодексом України, підтверджує той факт, що на початку 2019 року лише у Київській області було порушено три кримінальні справи проти злісних боржників аліментів, вже не говорячи про ситуацію в усій країні.

Окрім вищезазначених заходів юридичної відповідальності неплатників аліментів, в Україні з лютого 2018 року почав функціонувати Єдиний реєстр боржників. Єдиний реєстр боржників - це систематизована база даних про боржників, що є складовою автоматизованої системи виконавчого провадження та ведеться з метою оприлюднення в режимі реального часу інформації про невиконані майнові зобов'язання боржників та запобігання відчуженню боржниками майна [3].

Єдиний реєстр боржників включає відомості про особу неплатника аліментів, а також про розмір заборгованих коштів. Ці відомості є відкритими і розміщені на

офіційному веб-сайті Міністерства юстиції України. Відомості стосовно боржника виключаються з Реєстру одночасно з винесенням постанови про закінчення виконавчого провадження чи в день встановлення виконавцем факту відсутності заборгованості за виконавчими документами про стягнення періодичних платежів [4].

Згідно зі змінами, що були внесені до Закону України «Про виконавче провадження» за наявності заборгованості зі сплати аліментів, у разі, якщо сукупний розмір заборгованості перевищує суму відповідних платежів за 6 місяців, державний виконавець вносить вмотивовані постанови про тимчасове обмеження боржника: 1) у праві виїзду за межі України; 2) у праві керування транспортними засобами; 3) у праві користування зброєю (вогнепальною мисливською, пневматичною, вихолощеною); 4) у праві полювання.

З ухваленням нового законодавства на користь майже мільйона українських дітей стягнуто близько 7 мільярдів гривень заборгованих аліментів. З них 2,3 млрд діти отримали з початку цього року, що на 700 млн гривень перевищує минулорічний показник. Водночас на Київщині позитивна динаміка за вказаний період склала +57% [5]. Як висновок можемо зазначити, що заходи посилення юридичної відповідальності неплатників аліментів є ефективними та результативними засобами боротьби з недобросовісними боржниками аліментів.

Отже, в ході дослідження ми з'ясували, що наразі в Україні розробляються та застосовуються заходи посилення юридичної відповідальності неплатників аліментів, зокрема цьому сприяють Закони України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення економічних передумов для посилення захисту права дитини на належне утримання» та «Про виконавче провадження», які мають на меті забезпечення належного матеріального утримання дитини та запобігання подальшого розвитку явища заборгованості аліментів. Зважаючи на статистику, ці заходи свідчать про результативність впливу на неплатників аліментів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: закон України від 7 грудня 1984 р. № 8073¹-X // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – додаток до № 51. – Ст. 1122.

2. Кримінальний кодекс України: закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 25-26. – Ст. 131.

3. Про виконавче провадження : Закон України від 2 червня 2016 р. № 1404-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 30. – Ст. 542.

4. Міністерство юстиції [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Міністерство юстиції України. – Режим доступу: https://minjust.gov.ua/ddvs/reiestr_borzhnykiv (дата звернення 22.02.2020) – Департамент державної виконавчої служби / Реєстр боржників.

5. Центральне міжрегіональне управління Міністерства юстиції (м.Київ) [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. - Центральне міжрегіональне управління Міністерства юстиції (м. Київ). - Режим доступу: <https://kyivobljust.gov.ua/news/direction/oleksiy-shevchenko-rozpoviv-pro-kriminalnu-vidpovidalnist-za-nesplatu-alimentiv> (дата звернення 22.02.2020) - Олексій Шевченко розповів про кримінальну відповідальність за несплату аліментів.